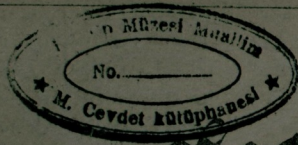

۱۵ کانون ثانی ۱۳۳۹ - ۱۹۲۳

صافی ۶۸ - ۲

در دنیای جلد

کتابخانه

مدنیت مسئله‌ساز است. مهم قلم‌ساز است. برسی‌ده ، مدنیتک یالکیز برتورلو اولدوغنی ظن ایتکدر . حال‌بوکه مدنیتده متعدددر . مثلا ، بوکون اوسترالیا عسیرتلی باشقه بر مدنیت داوومهی ، شالی آسرقا هندایلی باشقه بر مدنیت داوومهی ، آفریقا عسیرتلی و اوقیانوسیا عسیرتلی ده باشقه مدنیت داووملی تشکیل ایدرلر . قرون اولاده آق دکر ساحلده پاشایان منلر آراسنده مشترک بولونلر . بر (آق دکر مدنیتی) واددی . بومدنیتدن (شرق) و (غرب) مدنیتلی دودغی آسپانک شرقنده بر (اقصای شرق مدینتی) واددی . چنبیلر ، مغولار ، توفغولر ، ییتیلر ، هند چینی قوملی حالا اومدنیتده منسوبدرلر .

عقیق قومیات عالملی رآلتندهکی انسانی اترلردن قبل تاریخ دورلرک مدنیت داووملی بولوب میدانه چیقارده ییلورلر . - قلیچیلرده ، ماسالارک ، اسطوره و منقبهارک ، ضرب مثالارک ، برطاق مدنیت داووملی وجوده کتیردیکینی کشف ایتکده درلر .

بوفادولردن آکلاشیلوبوکه مدنیت داووملیک ده کندیلرینه مخصوص جغرافی ساحلری و وسعهارک معین حدودلی وار . مثلا بر (ماسال) یاخود بر (آلت) معین بر نقطه یی قادر انتشار ایدیور ، اوندن اویه کیده یوز . چوتکا هرمدنیت باشقه برسیسته منسوبدر . دوما هرمدنیت باشقه برمنطقه یی باشقه بریدیعی ، باشقه برحیات تلقیسی وار . بوندن دولاییدرکه مدنیتلی برینه قازیتیه یوزلر . یه بوندن دولاییدرکه برمدنیتی بونون سیسته میله قبول ایتیلر ، اولک بعض قسملری آلهمازلر . آسارلر یله هضم و تمیل ایده مزلر . مدنیتده دین کی دیشندن دکل ، اجمندن آلتی اقتضا ایدر . مدنیتده طبق دین کیدر . اکاده ابتدا اینانق و قلیا باغلائق لازم . بونقطه یی آکلامامش اولان تطبیحیلرک بزی اوروپا مدنیتده صوفی تشبیلری ، بوندن دولایی قیصر قالدی

مدنیتک جغرافی حد درلی آیری اولدیکی تاریخی تکاملریده بری بوندن مستقلدلر . بو تکاملارکده بر باشلانغیجی و برهانی واردر . فقط ، مدنیت زمره لری ، حرثی زمره لردن داما کنتیش اولدقلری ایچین ، حرثی ده اوتکیلرک عمرندن داما اوزوندلر .

بوندن باشقه ، برملک تکاملک بوکسک مرحله لریه چیقدقه ، مدنیتده دیکشدرمک مجبور ایتدقه قایلر . مثلا ، زاپونلر ، سوک عصرده اقصای شرق مدینیتی ترک ابدلرک غرب مدنیتده یزدیلر . بوخصوصده ، اک بارز مثالی تورکدره کوروز . چونکه ، تودکر ، انجایی تکاملارک اوج آیری مرحله سنده بری برینه بکزمه یی

بونقطه ده حالا آرازمده نقطه نظر فرقلری ، بلکه حقیق اختلافلر واردر . بوسیله ، ملی مسئله لرک تدقیقه ، بومسله دن باشلامه من اقتضا ایدیور .

مدنیت ، مسئله سزک مهم قلم سزک باعث اولان سبلردن برنجیمی « مدنیت » مفهومیله « مدنیتک » مفهومیله بری برینه قازیتدیر برلمیدر . اسی زمانلرده ، جمیتلر شو اوج خالندن برینه منسوب صاییلردی : وحشت ، بداوت ، مدنیت . بوکون ، « وحشت » کله سی علم خالندن بوس بونون دیشاری آتیلدی . چونکه ، آسکیدن « وحشی » دینلن ابتدائی جمیتلرکده کندیلرینه مخصوص برمدنیتی اولدوغنی میدانه چیقدی . حق ، بوجمیتلرک بعض تکامل مرحله لردن کچدکلری آکلاشیلیبندن ، بونلر خنده « ابتدائی جمیتلر » تعبریکش قولالیمه سنده ییله احتیاط ایدرلر وار .

مدنیتک بونون انسان جمیتلرکده موجود بولوندیگی کورولونجه ، بوک حیوان جمیتلرکده شامل اولوب اولدوغنی مسئله سی میدانه چیقار . مدنیت ، برطاق مؤسسه لرک یعنی دوشونوش و اجرا طرز لرلرک عیث مجموعه سیدر . حیوان جمیتلری ایه ، عضوی وراثته انتقال ایدن سوق طبیعیه لره اداره اولونورلر . بونلرده حق تقسیم اتمال و مسلکی اختصاص ییله اتریدر . حکمدار ، عله ، عسکرکی صنفلر وظیفه لریله لازم اولان عضولری حامل اولورق دنیایه کچیلر .

حیوان جمیتلرکده عنتمه و تربیه طریقلرله انتقال ایدن مؤسسه لره بکزر هیچ برشی یوقدر . بناء علیه ، بونلرده مدنیتک وجودنی قبول ایتیمک لازم کایر . اوالخده « مدنیت » خنده آشفاده کی ایی اساسی ، حقیقت اولورق ایلری سوره ییلر : (۱) مدنیت بونون انسان جمیتلرکده موجوددر . (۲) مدنیت یالکیز انسان جمیتلرکده مخصوصدر . مدنیت ، برطاق مؤسسه لره عیث مجموعه سیدر دیشدک . حال بوکه یالکیز برملته مخصوص اولان مؤسسه لرک مجموعه « حرث » دینیلر ، یالکیز برملته مخصوص بولونان مؤسسه لرک مجموعه ده « دین » آدی وریلیر . بوابی مفهومک قازیشینده ، « مدنیت » مفهومیله موقی نه اوله ییلر ؟ سوسیولوژی ده کوره ، حرثلری و دینلری آیری اولان متعدد جمیتلر آراسنده کی مشترک مؤسسه لرک مجموعه ده « مدنیت » نامی وریلیر . دیکه که حرثیله و دینیه بری برینه یابانجی بولونان جمیتلر ، مدنیتده مشترک اوله ییلرلر . حرثه کی اختلافلر ناصل دینده کی مشارکته مانع دیکه ، حرثک دینک آیری اولمیه ده مدنیتده کی اشتراک مانع اولماز . مثلا بهودیلرله ژاپونلر ، کرک حرث ، کرک دین اعتبارله اوروپا ییلرله یابانجی اولدقلری خالده ، مدنیتجه اوروپا منلرله مشترکدرلر .

بیاض واوزون صاجلی ، مکلف برآدم کورده ، کنج بر قادیله دانس ایدیوردی ، « آسرقالی بر میلیوز ... دیدیلر . واسع مقیاسده استقرار معامله لرینه کیریشمک ایچون گش ... باشقه برسی : — شو بیاض صاجلی اختیاری کوریموز میکی ؟ دیدی . سرکده شجوبک بریدر آسرقالیر . بورادن اخراجی ایچون تشبانه بولونوبورلر .! . هانکیسه دودغو ؟ کیمه ایغانلی ؟؟ . محقق اولان برشی واکری ، بونون بو انسانلر کندی بارالری صرف ایچورلر . منلرک منفعل لری مدافعه ایتک ایچون بوراده بولونوبورلر . بونون بونلر ، ملتاری بروسلمه دییه قو لالان سوک عصر سیاستک کوچک برر انجودیدر . بونون بو شخصیتلر و بونونلر ، بین المللی سیاسته حاکم اولان چیرکین احتیاصلرک ، مادی منفعل لریک جانی برر تنالی کی بورالده دولاشیورلر . بو بین المللی سیاست بازدری بوکون بچاره بشریتی اداره ایدن بوبوک و سرازر انکیز ماکنه تک کوچوک بر میلیز ایدر . بومالی کورکدن صوکره نه اوروپا یک بوکونکی غرب چیرکیلی خریبله نه ، نه حریت و استقلال مفهومیله نه زمان زمان ویران کولونج منازره حیرت ایدیلر . یک مقدس و معنوی قیمتلرک کیری اترده دولاشوب طزاریلیدیگی بوکار و کسب میدانده صرف حق و عدالت مفهومیله صاریلوب قالا نلره مغلوبیت محققدر . غلبه قورنازک و لغمه یی دیکر لریک آغز . ندن آله حق قدر قوتی اولانکدر .

بند حاصل اولان ایک حس هب بوانسانلردن غیر اومان زوالی منلره آجیبق اولدی .

نیم الدین صلیح

اجتماعیات

ملی مسئله

مدینیت

— ۱ —

براسی آتال سوزی بزه شوبله دیور : «ایشی بیل ، آشی بیل ، اشی بیل» . بودستوره نظیره یاهوق ، سوسیولوژی ده بزه بوله خطاب ایدیه ییلر : «ملتکی طانی ، اتمکی طانی ، مدنیتی طانی !»

تورکیبک موعلامی و ملی فلاکتلر بزه آرزوق ملتیزک ، امتیزک نلردن حیات اولدوغنی آکلاشدی ، بونقطه لره اترق هرکس حینی سوزله دوشوندی کورولوبور . هانکی مدنیت زمره منه منسوب بولدیغدر مسئله سزک کله ،

اوج مختلف مدنيت زمره سنه کيرمک مجبور پندده
قادرلر : تورکهر ، قومي دولت حياتي ياشارکن ،
اقصاي شرق مدنيتنه منسوبدير . سلطان دولت
دورينه کچمه ، شرق مدنيتنه کيرمک مجبور
اولدير . بوگون ملي دولت دورينه کچکلري
صيرادهده ايچلرنده غرب مدنيتنه داخل اولمه
عزم ايدن قوتلي برجريلان وجوده کلديکيني
کورويوز .

اقصاي شرق مدنيتک ايزلر نه بلخاصه شفاي
عتمه لر دن آيريله مايان جاهل طبقه ده تصادف
ايده ييليرز . بو طريقيک حالا ايتاقده بولوندي
« تاندير نامه » احکامي ، اقصاي شرق مدنيتنه
اساس اولان اعتقادله عميله لک دومان دن عيار دتر .
ماساللر اسکی منقبه لره اسطوره لک بغير ليرد .
برطردن اسکی تورک دينيله اقصاي شرق ملت لر نه
مخصوص دينلرک مقابله سى ، ديگر طرف دن
بولرک مجموعه لان جاهل خلق آراستنده
ياشاماقده بولان تاندير نامه احکامى و ماساللر
آراستندى مقابله سار ، بو حقيقت ميدانه چقارمه
کانيدر .

بومقايه بزه تورک لک (آتاي عرق) ياخود
(مغول عرق) ناملرى و يريلن زمره لر منسوبکده
حقيقى ماهيتي اظهار ايده ييلير . آريه نلر دن داه
بياض و کوزل اولان تورک لک صارى عرقه نسبت
ايده ييلسي علمى براسمه استناد ايتديکي ،
آتاي عرق دينيان قوملر زمره سنده لسانى
بر وحدتک وجودى هنوز اثبات ايده يلمه مشدر .
او حالده ، مبهم بر صورتهده « عرق » نامى
ويريلن بوزمره لکده اقصاي شرق مدنيتى
زمره سندن عيارت اوله سى مختلدر . بواجله
کورده ، بزم کرک فينو اوغريه نلره ، کرک
توفوز و مغوللره يکانه رابطه مئر ، وقتيله اقصاي
شرق مدنيتنه دوانلره مشترک بولونه مئردن
واوزون مدت اونلرى سياسى حاکميتن آلتنده
ياشامه مئردن عيار دتر . بومشترک عيارت دولاييسيله
لسانلر آراستنده بعضى مشترک کلملر وجوده
فلش اوله ييلير .

تورک لک اسلام دينته کيرمه سيله ، شرق مدنيتنه
داخل اوله سى عيني زمانده وقوع بولدى . بوسيله
بر چوقلر لک نظر پندده ، شرق مدنيتنه اسلام
مدنيتي ديمک داهام دوغرى کورور . حال بوکده ،
بوقايده بيان ايتديکيمز وجهه ، دينلرى آيرى
بولونان چميتلر عيني مدنيتنه منسوب اوله ييلير .
ديمکک مدنيت ديندن آيرى ورشيدر . بويه
اولاسه ييدى ، دينلرى آيرى اولان زمره لر آراستنده
مشترک اوله لرى هيچ برؤسمه نك موجود اولماسى
لازم کليردى . دين يالکيز مقدس مؤسسه لر دن
يالکيز اعتقادله عيار دتر دن عيارت اولديني
ايچين ، بولرک خارچنده قالان لاققدس مؤسسه لر
مثلا علمى مفهوم لره فنى آلتلر ، ديني قاعده لر

ديمک خارچنده آيرى بر منظومه تشکيل ايده ييلير .
رايايات ، طبيعيات ، حياتيات ، روحيات ،
اجتماعيات کي مثبت علملر ، صنائيه و کوزل
صنعتلره مخص ص فيله ر دينلره مربوط دکلدرد .
بناء عليه ، هيچ بر مدنيت هيچ بردينه نسبت
ايده ييلمئر . برخريستان مدنيت اولماديغي کي ، براسلام
مدنيتيه بوقدر . غرب مدنيتى خريستان مدنيتى
صايغى دوغرى اولماديغي کي شرق مدنيتنهده
اسلام مدنيتى آدنى و يرمک يالکيشدر . شرق
مدنيتيله غرب مدنيتنک منطريقى اسلام و خريستان
دينلر نه دکل ، باشقه چتئلره ارامق لازمدر .
آق دکر مدنيتى قرون اولاده اسى . صريارى
سومهر لک ، هينئر لک ، آتور ليرک ، فيکيلير لک
يا لرديميله تشکل ايتشدى . بو مدنيت ، اسکی
بولاقيلر ده کالني بولقدن صورک رومالير
يکدى . رومالير ، بويديني ، تابه يئر لى آلتنه
آلدقارى يوزلر جه ملتله اشتياقدن صورک ،
« شرق روما » و « غربى روما » ناملرله ايکى
مستقل دولته آيريله ييلر . لکن ، بو سياسى
آيريق يالکيز سياست ساحسهنده قاللدى . آق
دکر مدنيتنکده شرق و غربى ناملرله ايکيه
آيريله سته سبب اولدى . اوروپايلر ، غربى
رومايلر وارث اولدقارى ايچين ، غربى روما
مدنيتي بنه به رک ايريله تدريبلر . بوندن شيدديکي
غرب مدنيتى وجوده کلدى . مسلمان عربيله ،
شرق رومانک سياسى وارثلرى اولدقارى کي مدنى
خلفلرى ده اولدير . شرق روما مدنيتى ،
مسلمانلرکک کچمه ، (شرق مدنيتى) نامى آلدى .
بو مدناملرکک اثبات ايچين ، شرق مدنيتى عنصر .
لر نه براز کوز کزدورلم :

عرب معماريسنک ايلک موده لرى ييزانس
معماريسيدر . تورک معماريسيه ده ، بوايى مبارينک
مزجندن دوغمشدر . واقعا ، عربيله تورک
خارجند آلدقارى موده لره دينيا نقليه ايتجهک
قالا دير . بو موده لره دينى ايتانليرک ، اخلاق
مفکوره ليرک الهاميله ايداعى تکملر علاوه ايده رک
غاي شخسى معماريلر مالاک اولدير . بو شخصلشدر يمه
عيلميه ، عربيله تورک لک دينى سيجلير لک ولى
حرث ليرک تاثيريله وقوعه کلدى . بونک برابر ،
بو معماريلرک ايلک موده للر نه ، شرق روما
مدنيتيه ارامق خصوصتهده کوزل صنعتلر
مورخلى منتقدر .

شرقهده خواصه مخصوص اولق اووزره بر (دوم -
تک) موسيقيى واردر . فارابى بو موسيقي فنى
ييزانندن آلقر عربجه نقل ايتدى . بوموسيقي
عربک ، نجىک ، تورکک حرشه کيرمهکلر برابر ،
خلقک درين طبقه لر نه ايتهمدى . يالکيز خواص
طبقه سهنه مختصر قالدى . بوندن دولاييدرک ،
مسلمان مللر معماريده اولديني قدار ، بو شرق
موسيقيسهنده اور ييزانل بر شخصيت کوسترمهدير .

تورکک خلق طبقه سى اسکى اقصاي شرق مدنيتنهده
ابداع ايتديکي مولوديلرى دوام ايتديره رک ملي
بر خلق موسيقيى وجوده کتيردى . عربيله
عجملرک خلق قسمله اسکي مولوديلر نه دوام
ايتديرلر . بوسيله ، شرق موسيقيى ، شرقک
هيچ بر ملتته ملي موسيقي ماهيتي آلهامدى .
بو سيقى به اسلام موسيقيى دينيله مهنه بلقه
برسب داهام واردر . بوموسيقي ، مسلمان مللر نه
باشقه ، اورتودوکس مللرک ، ازمير ليرک ، يهودلرک ده
معيدلر نه ترم ايدلمکدهدر .

عربلر منطقى ، فلسفه يى ، طبيعيات و رياضيات ،
ييزانندن ترجمه ايتدکلر يکي ، بلاغت ، عروض
صرف و نحو کي بديهى لسانى علملر دهده اواردکى
اصوللرى نمونه اخذ ايتديرلر . طبابتده قراطک
و جالينوسک تيلد لردن اقتباس ايديلدى . خلاصه
عربلر علم ، فن ، فلسفه نامنه عقليدانه و تجربيدان
هر نه وارنه ييزانندن آلدلير . صورک لرى عجملر
کي تورکدهده بومعمر فتلر عربلر دن اقتباس ايتديرلر .
مستقل عرب فيلسوفلرى مثنائى و اشراق ناملرله
ايکيه آيريشلردى . مثنائى آريستوتلک ، اشراق
فيلر افلاطونک تيلد ليردى . دينه تشک ايدن اسلام
حکيملر ده متشکلم و متصوف ناملرله ايکيه
آيريله سدى . متشکلر جزء لايحزاري قبول
ايدمکدهده موقريت واپکور فلسفه لر نه ، مته و فلزده
اسکندريه فيلسوفى (پلوتين) ک توفلاطونک
سيسته مته وارث اولشلردى . فيثاغورک ، زمنو
نک مترجارى ؛ تيلد لرى ده واردى . بوسوکني
فيلسوفک تيلد لر نه (رداقون) نامى و يريلردى .
عيسى الدين عربينک اعيان ناميه سى افلاطونک آغوز جي
فکر تيلر دن باشقه برنى دکدر . مابده الفليه دن
باشقه ، اخلاق ، سياست ، تدبير مغزل علملرى ده
آيستوندن اقتباس ايديلدى . اخلاق نامى
اخلاق جلالى ، اخلاق علائى کي کتابلر عموميله
(اخلاق ، سياست ، تدبير منزل) قسملر ني
محتويدر و هيچي آريستوتى تقليد ياز بيلدرد .

شرق روما مدنيتيله غربى روما مدنيتى قرون
وسطا دوام ايتديکي مذبه ، بى بوندن اوقادار
آيريله سادى . مسلمانلر ، شرق مدنيتى بويوک
استحاله لر اوغريانه مادماتلر کي ، خريستيانلر ده
قرون وسطا دروننده غرب مدنيتى بويوک تکملره
مظهر ايدمهدير .

نياک کک آلپ

